

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Několik poznámek k právnímu vymezení elektronických peněžních prostředků a peněz

V poslední době mě zaujala diskuse na Internetu, týkající se omezování činnosti několika systémů elektronických platebních služeb jako IlikeQ a DirectPay. Údajným důvodem pro omezování činnosti těchto zajímavých, poměrně jednoduchých a zdá se, že populárních systémů placení po Internetu, je nová právní úprava, přijatá v rámci zákona č. [124/2002](#) Sb. (zákon o platebním styku).

V poslední době mě zaujala diskuse na Internetu, týkající se omezování činnosti několika systémů elektronických platebních služeb jako IlikeQ a DirectPay. Údajným důvodem pro omezování činnosti těchto zajímavých, poměrně jednoduchých a zdá se, že populárních systémů placení po Internetu, je nová právní úprava, přijatá v rámci zákona č. [124/2002](#) Sb. (zákon o platebním styku). Společnosti, provozující výše uvedené platební systémy, se obávají, že jejich systémy představují tzv. elektronické peněžní prostředky a elektronické peníze, pro něž dle nového zákona o platebním styku platí přímá regulace ČNB, včetně povinnosti získat souhlas (licenci) od ČNB aj. Zákonné povinnosti jsou pro provozovatele příslušných systémů nesplnitelné v tom smyslu, že by zcela zásadně změnily obchodní podmínky, za nichž tyto společnosti své služby poskytují, a znamenaly by nepřiměřené zvýšení nákladů aj.

Je třeba si položit otázku, zda tyto platební služby vůbec jsou elektronickými peněžními prostředky ve smyslu zákona o platebním styku. Zajímavé je, že v diskusi, kterou jsem měl možnost na Internetu sledovat, se touto otázkou nikdo podrobně nezabýval. Pouze v rozhovoru vedeném se zástupcem jedné z výše uvedených společností byl zmíněn fakt, že několik jimi oslovených právních expertů se domnívá, že jejich služby jsou skutečně elektronickými peněžními prostředky. V tomto krátkém článku bych se chtěl touto otázkou zabývat podrobněji.

Zákon o platebním styku rozlišuje v části třetí, upravující elektronické platební prostředky, dva základní druhy elektronických platebních služeb - elektronické platební prostředky a elektronické peněžní prostředky (elektronické peníze). Elektronické peněžní prostředky jsou regulovány mnohem přísněji než elektronické platební prostředky. Základní povinností vydavatelů elektronických platebních prostředků je informovat zájemce o svých obchodních podmínkách v dostatečném předstihu před vydáním elektronického platebního prostředku. V úvodních ustanoveních obchodních podmínek musí vydavatel výslovně informovat, zda odpovídají vzorovým obchodním podmínkám ČNB. Zákon o platebním styku dále upravuje odpovědnost vydavatelů vůči spotřebitelům-uživatelům platebních služeb při užívání těchto prostředků. Jedná se tedy o nepřímou formu regulace, zaměřenou na ochranu spotřebitelů. Vydávání elektronických peněžních prostředků je upraveno mnohem přísněji. Jejich vydavatelé musí splňovat zákonem stanovené podmínky, omezující možnost širokého uplatnění elektronických peněžních prostředků, musí získat souhlas ČNB a obecně se dostávají pod přímou kontrolu ČNB. Nová zákonná úprava vychází z legislativy EU.

Příčinou tak rozdílného přístupu zákonodárců k těmto dvěma základním druhům elektronických platebních služeb je zásadně odlišný právní charakter těchto služeb. Elektronické platební prostředky zákon definuje jako prostředky vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě, při jehož užívání se zpravidla vyžaduje identifikace držitele osobním identifikačním číslem (PINem) nebo jinak. Z právního hlediska se jedná o službu, kdy vydavatel elektronického platebního prostředku se smluvně zaváže uhradit dluh kupujícího vůči prodávajícímu. Provozovatel systému tedy působí jako jakýsi

platební zástupce (agent) kupujícího. Typickým příkladem jsou platební karty, jak je známe v současné době. Jiným příkladem jsou tzv. osobní online platební služby („personal online payment services“), které fungují v podstatě podobně jako systémy platebních karet, avšak využívají webovou stránku provozovatele takového systému a komunikaci emailem. Uživatel složí při zahájení platební služby dohodnutou peněžní částku na účet poskytovatele služby a zaváže se dodržovat stanovené podmínky. Při nákupu zboží nebo služby po Internetu se uživatel identifikuje systémem poskytovatele a dohodnutým způsobem a v dohodnuté formě zašle systému platební příkaz. Poskytovatel převede příslušnou částku z vnitřního podúčtu uživatele na podúčet prodávajícího a informuje jej o provedení transakce. Proávající si může zvolit, zda si vybere příslušnou finanční částku v hotovosti, nebo zda ji ponechá na svém podúčtu pro svoji další případnou účast v systému.

Naproti tomu elektronické peněžní prostředky jsou mnohem podobnější fyzickým penězům. Zákon o platebním styku definuje elektronické peněžní prostředky jako platební prostředky, které uchovávají peněžní hodnotu v elektronické podobě a které jsou přijímány jako platební prostředek i jinými osobami než vydavateli. Elektronické peníze jsou potom peněžní hodnotou uchovávanou na elektronickém peněžním prostředku. Převodem elektronických peněz dojde k úhradě ceny zboží nebo služeb a ke změně vlastnictví k elektronickým penězům z kupujícího na prodávajícího. Proávající nemá nárok vůči provozovateli systému na úhradu ceny za prodané zboží nebo poskytnutou službu, ale má nárok na výměnu elektronických peněz za fyzické peníze v dohodnutém poměru. Typicky elektronické peníze několikrát změni majitele předtím, než jsou směněny za fyzické peníze.

Základním rozdílem oproti elektronickým platebním prostředkům je to, že držitel elektronických peněžních prostředků opravdu zaplatí cenu příslušného zboží nebo služeb danými elektronickými penězi. Pokud pak neobdrží prodávající cenu svého zboží nebo služeb od provozovatele systému, nebude již moci vymáhat svůj dluh na uživateli - kupujícím. Právě značná podobnost s fyzickými penězi je příčinou nutné zvýšené regulace centrálních bank, neboť elektronické peněžní prostředky by potenciálně mohly ohrozit celé fungování centrálních bank a plnění jejich funkcí.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že platební systémy jako IlikeQ nebo DirectPay nejsou elektronickými peněžními prostředky, ale elektronickými platebními prostředky. Ceny za zboží nebo služby, které je po Internetu prostřednictvím těchto systémů hrazeno, není uváděno v jednotkách „Q“, jak je tomu u systému IlikeQ, nebo v jiných symbolech, ale v českých korunách. Pokud je mi známo, neexistuje žádné ujednání, z něhož by vyplývalo, že prodávající nemá vůči kupujícímu nárok na uhrazení ceny, pokud mu nebude umožněno směnit svá „Q“ za Kč. Domnívám se tedy, že ona „Q“ nejsou elektronickými penězi, ale pouze formou, jak uživatelsky přitažlivě nabízet a provádět mikroplatby po Internetu.

Závěrem se tedy domnívám, že není nutné, aby společnosti provozující systémy jako IlikeQ či DirectPay „panikařily“ a rušily své systémy, které si získaly za dobu své existence příznivce a které představují zajímavou službu v rámci tzv. „nové ekonomiky“.

V Praze, 20. ledna 2003

Mgr. Zbyněk Loebel, LL.M.
Central European Advisory Group

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)